

STÁTNÍ PODPORA ROZVOJE EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ

State support of organic farming development

Martin Leibl

Ministerstvo zemědělství ČR, odbor environmentální politiky a obnovitelných zdrojů energie

Summary: This contribution brings the basic overview regarding state tools for development of organic farming in the Czech Republic. There are legislative tools, economic tools (state support) and communicative tools (promotion activities, raising consumer awareness) available. Legislative and economic tools have been realized for many years, communicative tool has been realized since the year 2004, when strategy document „The Action plan for organic farming development until the year 2010“ has been approved by the government.

Key words: *organic farming, biofoodstuff, legislation, state support, promotion*

Souhrn: Příspěvek přináší základní přehled o státních nástrojích podpory rozvoje ekologického zemědělství v ČR. Jde o nástroje legislativní, ekonomické (dotační politika) a komunikační (propagační aktivity, zvýšení informovanosti spotřebitele). Nástroje legislativní a ekonomické jsou realizovány prostřednictvím MZe již řadu let, komunikační nástroj je ve větší míře realizován až od roku 2004, kdy byl vládou přijat strategický dokument „Akční plán ČR pro rozvoj ekologického zemědělství do roku 2010“.

Klíčová slova: *ekologické zemědělství, biopotraviny, legislativa, státní podpora, propagace*

Úvod

Ministerstvo zemědělství podporuje rozvoj ekologického zemědělství v ČR již od roku 1990, kdy hospodařily ekologicky v ČR 3 farmy. Z pohledu MZe jsou realizovány následující tři oblasti podpory rozvoje: legislativní pravidla, dotační politika a propagační a komunikační aktivity, především v rámci realizace Akčního plánu ČR pro rozvoj ekologického zemědělství do roku 2010. Zákon č. 242/2000 Sb. nabyt účinnosti 1.1.2001, do té doby platil interní dokument MZe – Metodický pokyn pro ekologické zemědělství. Od data

vstupu ČR do EU platí v ČR přímo nařízení Rady (EHS) č. 2092/91 o ekologickém zemědělství. Dotace jsou ekologickým zemědělcům poskytovány s přestávkou v letech 1993-1997 již od roku 1990. Propagační aktivity jsou ve větší míře realizovány od roku 2004, kdy byl vládou přijat Akční plán ČR pro rozvoj ekologického zemědělství do roku 2010. Nejvýznamnější propagační akcí je vyhlašování měsíce září jako měsíce biopotravin a ekologického zemědělství.

Přehled o státních nástrojích podpory rozvoje ekologického zemědělství

K 31.10.2006 hospodařilo ekologicky celkem 912 farem, na celkové výměře 274 859 ha, což představuje 6,45 % z celkové výměry ZPF. Vývoj dalších statistických ukazatelů je uveden v tabulkách, vývoj od roku 1998 uvádí Tabulka 1, porovnání struktury výměry zemědělské půdy v ekologickém zemědělství v letech 2005 a 2006 uvádí Tabulka 2, výši dotačních sazeb pro ekologické zemědělce uvádí Tabulka 3. Se zvyšujícím se počtem ekologických zemědělců roste počet výrobců biopotravin. Oproti loňskému roku se jejich počet zvýšil ze 125 na současných 148 (k 31.10.2006). Řada výrobců biopotravin rozšiřuje svou nabídku o nové komodity.

Legislativa ekologického zemědělství, kontrolní a certifikační systém

Národní legislativa ekologického zemědělství je dána zákonem č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství. S účinností od 30.12.2005 začal platit zákon č. 553/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství. Smyslem novely bylo vypustit ze zákona č. 242/2000 Sb. všechna ustanovení, která jsou duplicitní s evropskou legislativou EZ, nařízením Rady (EHS) 2092/91 o ekologickém zemědělství. Došlo tak ke zjednodušení legislativy

ekologického zemědělství. V současné době upravuje evropské nařízení o ekologickém zemědělství vlastní pravidla pro hospodaření na ekologických farmách, označování biopotravin, kontrolní systém nebo pravidla pro dovoz biopotravin ze třetích zemí. V současné době se na úrovni EU připravuje zcela nové nařízení o ekologickém zemědělství, které začne platit od 1.1.2009.

Úplné znění zákona č. 242/2000 Sb. vyšlo ve Sbírce zákonů jako zákon č. 30/2006 Sb., dne 2.2.2006. S účinností od 1.2.2006 začala také platit nová prováděcí vyhláška MZe č. 16/2006 Sb., která nahradila všechny dosud platné prováděcí vyhlášky k zákonu č. 242/2000 Sb. Od 1.2.2006 jsou tak zrušeny prováděcí vyhlášky č. 53/2001 Sb., 263/2003 Sb. a 174/2004 Sb. Národní zákon upravuje administrativní postupy v ekologickém zemědělství (postup, jak začít podnikat v ekologickém zemědělství, sankce za porušování pravidel ekologického zemědělství, pravidla pro chov ryb v ekologickém zemědělství, nebo postup, kterým MZe může pověřit kontrolní organizaci ekologického zemědělství.

Až do roku 2005 byla pověřena podle zákona pouze jedna kontrolní organizace, KEZ o.p.s., se sídlem v Chrudimi. V roce 2005 vznikla poptávka po vytvoření konkurenčního prostředí v oblasti kontroly a certifikace v ekologickém zemědělství. V důsledku toho byly v roce 2006 pověřeny výkonem kontroly další dvě kontrolní organizace, od 1.1.2006 česká pobočka německé kontrolní organizace ABCERT GmbH a od 9.8. 2006 organizace Biokont CZ, s.r.o. Všechny tři kontrolní organizace jsou pro svou činnost akreditovány podle mezinárodních norem pro kontrolní a certifikační postupy, ČSN EN 45 011 a EN ISO/IEC 17020 (dříve ČSN EN 45 004). Zejména vytvoření konkurenčního prostředí mezi kontrolními organizacemi a zjednodušení národní legislativy společně s navýšením dotací pro ekologické farmáře od roku 2007 vedlo k významnému nárůstu počtu ekologických farmářů v roce 2006.

Státní podpora ekologického zemědělství

V letech 2004-2006 byly vypláceny finanční prostředky na ekologické zemědělství na základě programového dokumentu Horizontální plán rozvoje venkova (HRDP). V období 2007-2013 budou vypláceny finanční prostředky na základě programového dokumentu Program rozvoje venkova 2007-2013 (PRV). Jedním z hlavních dotačních titulů jsou tzv. agroenvironmentální opatření, kam patří právě ekologické zemědělství, ošetřování travních porostů, zatrávňování, pěstování meziplodin a další opatření. Národním prováděcím předpisem pro pravidla poskytování finančních prostředků na agroenvironmentální opatření podle HRDP bylo nařízení vlády č. 242/2004 Sb. Toto nařízení bude hlavním podkladem pro obdobné nařízení vlády v rámci PRV, které se v současné době připravuje. Důležitou připravovanou změnou je navýšení sazeb pro ekologické zemědělce.

Akční plán ČR pro rozvoj ekologického zemědělství do roku 2010, propagace ekologického zemědělství

Akční plán přijala dne 17.3.2004 na svém zasedání vláda a ve svém usnesení uložila MZe vytvořit meziresortní pracovní skupinu pro realizaci cílů Akčního plánu. Tato pracovní skupina již zahájila svoji činnost prostřednictvím zástupců ministerstev životního prostředí, průmyslu a obchodu, zdravotnictví a školství a také prostřednictvím zástupců všech krajů, protože je velmi důležité realizovat Akční plán také na regionální úrovni. Na realizaci se podílí také expertní tým, který zpracoval pracovní verzi tohoto dokumentu. Pro tento účel byly v průběhu roku 2004 vytvořeny pracovní skupiny, které již zahájily svou činnost a které jsou tématicky zaměřené na řešení problematiky welfare, propagace, marketingu, výzkumu, vzdělávání a poradenství, nebo vztahu ekologického zemědělství a životního prostředí.

Ze strany MZe byly dosud realizovány především následující aktivity:

- logo BIO, kterým se označují biopotraviny, bylo převedeno ze soukromých rukou do vlastnictví státu (MZe),
- byla navázána spolupráce s marketingovým odborem SZIF ve věci propagace biopotravin marketingovým odborem. Marketingový odbor SZIF přispěl např. na realizaci expozice českého ekologického zemědělství na mezinárodním veletrhu Biofach v německém Norimberku v letech 2005 a 2007,
- září 2005 a 2006 bylo vyhlášeno MZe a MŽP jako Měsíc biopotravin. V rámci Měsíce biopotravin proběhlo každý rok cca 100 různých akcí na podporu propagace ekologického zemědělství v regionech celé České republiky, kterých se zúčastnily tisíce osob - biodožínky, biojarmarky, dny otevřených dveří, semináře, exkurze, ochutnávky apod. Dne 1. září se vždy konala k příležitosti vyhlášení Měsíce biopotravin tisková konference za účasti ministra životního prostředí a ministra zemědělství. Dále proběhly celostátní biodožínky v Ležnicích u Horního Slavkova, byla vyhlášena Biopotravina roku 2005 a 2006, kterou se stal v roce biokváskový chléb a pečivo pekárny Albio a v roce 2006 BIO kysaný nápoj mlékárny Valašské Meziříčí.
- v roce 2006 byl zpracován pro MZe agenturou GfK průzkum trhu s biopotravinami. Podle tohoto průzkumu asi 30% spotřebitelů biopotraviny kupuje, ostatní biopotraviny nekupují zejména proto, že nemají dostatek informací o přednostech biopotravin. Téměř 40% spotřebitelů získává tyto informace z televizního vysílání, nezanedbatelná část spotřebitelů získává informace také z tisku a časopisů a přímo od výrobců a prodejců biopotravin. Bohužel, téměř polovina respondentů neví, jakým logem se biopotraviny označují. Většina spotřebitelů nakupuje biopotraviny v hypermarketech a supermarketech, více než polovina respondentů kupuje biopotraviny ze zdravotních důvodů a stejně tak více než polovina respondentů preferuje české biopotraviny.
- založení společnosti Bioinstitut o.p.s., se sídlem v Olomouci, která vznikla za účelem nezbytného zastřešení aktivit týkajících se výzkumu, vzdělávání a poradenství v ekologickém zemědělství. Bioinstitut o.p.s. ve spolupráci s univerzitami zakládá Výzkumné centrum ekologického zemědělství v rámci projektu podaného na MŠMT, kde budou řešena základní výzkumná témata ekologického zemědělství včetně projektů přechodu na ekologické zemědělství,
- začlenění ekologického zemědělství do témat projektů v rámci NAZV a do programu výzkumu v agrárním sektoru v letech 2007-2012,
- zavedení dotačního titulu pro podporu poradenství v ekologickém zemědělství v rámci „Zásad MZe“ pravidelně od roku 2004,

Tabulka 1: Základní statistika ekologického zemědělství v letech 1998-2006*Basic statistic data on organic farming in 1998-2003*

Rok	Počet farem	Výměra zemědělské půdy (ha)	Podíl z celkové výměry ZPF (%)	Vyplacené finanční prostředky na dotační titul „Ekologické zemědělství“ (Kč)
1998	348	71 621	1,67	48 091 000
1999	473	110 756	2,58	84 168 000
2000	563	165 699	3,68	89 101 971
2001	654	217 869	5,09	167 966 104
2002	721	235 136	5,50	210 861 131
2003	810	254 995	5,97	230 810 809
2004	836	263 299	6,16	292 200 000
2005	829	254 982	5,98	cca 300 000 000
2006 (k 31.10)	912	274 859	6,45	zatím není známo

Tabulka 2: Struktura výměry zemědělské půdy v ekologickém zemědělství v letech 2005 – 2006 (ha)*Structure of organic farming area in 2005-2006*

Kultura	2005	2006 (k 31.10.)
Orná půda	20 766	23 162
Trvalé travní porosty	209 956	225 983
Trvalé kultury (sady, vinice)	820	988
Ostatní plochy	23 440	24 726
Celkem	254 982	274 859

Tabulka 3: Porovnání sazeb dotací pro ekologické zemědělství v HRDP a PRV (Kč/ha)*Comparison of payments for organic farming in HRDP and RDP*

Kultura	2004-2006 (HRDP)	od roku 2007 (PRV)
Orná půda	3 520	4 620
Trvalé travní porosty	1 100	2 650
Zelenina a speciální byliny na orné půdě	11 050	16 790
Trvalé kultury (sady, vinice)	12 235	25 285

Závěr

Závěrem je možné říci, že ekologické zemědělství je v současné době na velmi vysoké úrovni. Pravidla ekologického zemědělství jsou legislativně zakotvena, stabilní je také státní podpora ekologickým zemědělcům. V posledních několika letech se ve větší míře realizují propagační a informační aktivity směrem ke konečnému

spotřebiteli. Důsledkem toho se začíná výrazně zvyšovat poptávka spotřebitelů po biopotravinách, která bude stimulovat výrobce potravin k přechodu na výrobu biopotravin, stávající výrobce biopotravin k rozšiřování svého sortimentu a obchodníky s potravinami, aby zařazovali biopotraviny do svého sortimentu.

Použitá literatura

Nařízení Rady (EHS) č. 2092/91, o ekologickém zemědělství

Zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství

Nařízení vlády č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství

Horizontální plán rozvoje venkova 2004-2006

Program rozvoje venkova ČR 2007-2013

Akční plán ČR pro rozvoj ekologického zemědělství do roku 2010

Potenciál BIO potravin na českém trhu, marketingová studie, pro MZe zpracoval Synergy Marketing ve spolupráci s GfK Praha, 2006

Adresa autora

Ing. Martin Leibl, Ph.D.	
Ministerstvo zemědělství ČR Těšnov 17 117 05 Praha 1	Tel.: 221 812 056 Fax: 221 812 165 e-mail: martin.leibl@mze.cz